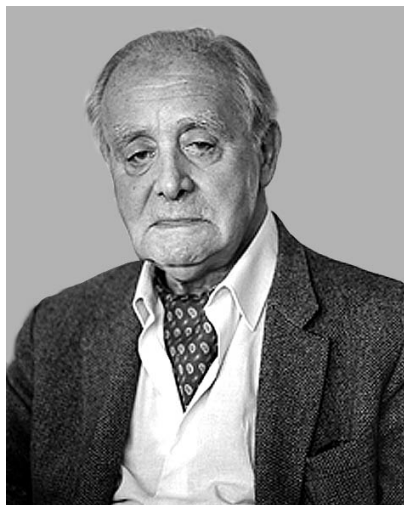

ҐЕДРОЙЦ Єжи (Giedroyc Jerzy; 27. 07. 1906, Мінськ — 14. 09. 2000, м. Мезон-Лаффіт, Франція) — польський політичний діяч, видавець, культуролог. Почес. д-р Ягеллон. університету (Краків) та почес. чл. Польс. істор. товариства (1991). Орден Почес. Легіону, Офіцер. хрест Румун. Корони, Кавалер. хрест Бельгій. Корони, естон. орден Білої Зірки. 1916 з родиною переїхав до Москви. Згодом мешкав у Петрограді (нині С.-Петербург), де був свідком рев. подій 1917. Повернувся до Мінська, 1919 приїхав до Варшави. Як доброволець-телеграфіст брав участь в обороні Варшави під час польс.-рад. війни 1920. Студював право (1924–29) та історію (1930–31) у Варшав. університеті. Півтора року відвідував семінар з історії України проф. М. Кордуби. Цим студіям завдячував ґрунтов. знаннями з історії та культури України (що стало солід. підставою українофільства Ґ.) та числен. знайомствами з відомими укр. діячами. Прес. і парламентар. референт у Міністерстві с. господарства (1929–35); нач. президіал. відділу у Міністерстві промисловості й торгівлі (1935–39). Організатор і ред. часописів «Głos fabryczny», «Akademicka kronika» (згодом «Akademicki dzień»), двотижневика «Bunt Młodych» (1929–37, 1937–39 — «Polityka»), кварталника «Wschód — l'Orient» (1930–39). Ґ. неодноразово відвідував Гуцульщину, репрезентував інтереси гуцулів у польс. уряд. колах. У 1930-х рр. встановив контакти з провід. діячами укр. руху в 2-й Речі Посполитій, зокрема у Сх. Галичині із [Д. Донцовим](#), [І. Кедриним](#), [Є. Маланюком](#), віце-маршалком польс. сейму [В. Мудрим](#), єпископом [Г. Хомишиним](#). Під час голодомору 1932–33 і сталін. репресій Ґ., поділяючи федераліст. погляди [Ю. Пілсудського](#), послідовно пропагував ідею неминучого розпаду СРСР та утворення на його теренах незалеж. держав, підкреслюючи провідну роль України у цьому

процесі. Виступав проти польс. держ. політики асиміляції українців, боровся за визнання рівноправності української мови з ін. мовами, запровадження окремих укр. шкіл, заснування укр. університету тощо. 1935 Ґ. загрожувало ув'язнення у Березі Картузкій за публікацію у ж. «Bunt Młodych» ст. О. Бохенського «Kirow a Pieracki», в якій стверджувалося, що вбивство чл. ОУН міністра Б. Перацького — наслідок політики 2-ї Речі Посполитої щодо українців, оскільки акти терору є породженням бездум. репресій уряду. Особистий секр. польс. посла в Румунії Р. Рачинського (1939–40), кер. польс. відділ. при посольстві Чилі в Бухаресті (1940). Як співробітник британ. посольства займався польс. справами в Румунії (1941). Через Туреччину виїхав до Палестини, де перебував на пропагандист. роботі в 2-му корпусі генерала [В. Андерса](#). Учасник лівій. кампанії й боїв за м. Тобрук. Директор Європ. департаменту Міністерства інформації польс. уряду в Лондоні (1945). Від 1946 очолював Літ. інститут у Римі. Видавав ж. «Kultura» (1947–2000), «Zeszyty historyczne» (від 1962). Ґ. обстоював налагодження Польщею добрих стосунків із Литвою, Білоруссю та Україною. На поч. 1950-х рр. укр. тематика та питання польс.-укр. порозуміння стали гол. напрямками діяльності Ґ. Член ред. ради наук. часопису «Віднова»; учасник числен. акцій на захист свободи культури, започаткованих на Заході. Ініціював та уможливив видання антології Ю. Лавріненка «Розстріляне відродження» (1959); видав кн. С. Кота «Jerzy Niemirycz: W 300-lecie Ugody Hadiackiej» (1960; обидві — Париж). Виступав за гідне вшанування пам'яті С. Петлюри. У публікаціях ж. «Kultura» висвітлено сх. концепцію Ґ. стосовно України, що передбачала утвердження у свідомості поляків необхідності відмови від претензій на Львів, визнання реалій повоєн. кордонів, урегулювання взаєм. претензій шляхом дискусій і вибачення в ім'я боротьби зі спіл. поневолювачем — імпер. Росією. Ця концепція стала важливим аспектом інтелектуал. революції, здійсненої на переломі 1940–50-х рр. у середовищі польс. та укр. інтелектуалів на еміграції. У ж. «Kultura» (1977, № 5) опубл. ініційовану Ґ. «Deklarację w sprawie ukraińskiej» провідних польс., рос., угор. та чес. політ. емігрантів, які висловилися на підтримку права народу України (як і ін. уявлених народів СРСР) на самовизначення. У 1990-х рр. Ґ. підкреслював, що незалежна демократ. Україна має для Польщі більше значення, ніж вступ останньої до НАТО. Критично оцінюючи реформи в Польщі після 1989, відмовився від найвищої польс. нагороди — ордена Білого Орла; з аналогіч. міркувань відмовився від нагороди України — ордена «За заслуги» 3-го ступеня (1998). У кн. «Jerzy Giedroyc: Emigracja ukraińska. Listy 1950–1982»

(Warszawa, 2004; укр. переклад — К., 2008) вміщено листування Ґ. з укр. повоєн. еміграцією, зокрема з Б. Осадчуком, Б. Левицьким, Ю. Лавріненком.

Рекомендована література

1. Осадчук Б. Київський скандал з орденом для Єжи Ґедройца: Великий поляк не прийняв маленької української відзнаки // Час/Time. 1998, 30 квіт. – 6 трав.;
2. A. S. Kowalczyk. Giedroyc i «Kultura». Wrocław, 1999;
3. Дзюба І. Україна втратила друга // Політика і культура.

2000. № 35;

4. Осадчук Б. Єжи Ґедройц – великий поляк, видавець, редактор, основоположник польсько-українського порозуміння // Сучасність. 2001. № 1;
5. Jerzy Giedroyc. Redaktor – Polityk – Człowiek. Lublin, 2001;
6. Роль паризької «Культури» в становленні українсько-польського взаєморозуміння: 36. наук. праць Міжнар. круглого столу, Київ, 25–26 трав. 2002 р. К., 2002.

О. С. Рубльов

Бібліографічний опис:

Ґедройц Єжи / О. С. Рубльов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-25539>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).